

DR KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

SZOMBAT

KORSZAKOS LEVÉLVÁLTÁS

Rémhirterjesztés
kitérésai pánikról

Beszélgetés Glücksthal Samuval.
— Löw Immanuel Dowerből Athén-
be vitorlázott. — A Komlós-Papp-
ügy hullámai. — Ahogy nem sza-
bad zsidó dolgokat tárgyalni. —
Amikor a hitközségi előjárók fize-
tést kaptak. — Olvasom . . . ! Nem
olvasom . . . ! — Szines riportok.

VIII. évfolyam 16–17. sz.

1935. augusztus 1

A címlap Berény Róbert rajza.

FELAVATTÁK A ZSIDÓ KULTURHÁZAT. Mult számunkban meg emlékezünk arról, hogy Szolnok városa nagyszerű áldozatkészséggel kulturházat emelt, amelyet az országos ünnepség keretében avattak fel. Az ünnepségen megjelent Stern Samu, az Országos Iroda elnöke és dr. Hevesi Simon vezető főrabbi is, akiket Mandel Sándor dr., a szolnoki hitközség elnöke fogadott a templom előcsarnokában. Az ünnepségen dr. Hevesi Simon tartotta az avató szónoklatot. Az avató ünnepség után diszgyűlést tartottak, amelyen dr. Mandel Sándor ismertette az új kulturház történetét, majd Stern Samu. országos elnök üdvözölte a magyar zsidóság nevében a szolnoki hitközséget. Ezután Sós László református és dr. Heller evangélikus lelkészek szólaltak fel hangoztatták a szolnoki zsidóság hazafias magatartásának jelentőségét.

A MÁTYÁSFÖLDI NŐEGYLET NYÁRI MULATSÁGA. Nagyszerű nyári mulatságot rendezett a mátyásföldi izr. nőegylet július 13-án Guttmann Emilné elnök, Szekeres Jenő hitközségi elnök és Götzl Lipót, a mátyásföldi Chevra elnökének mintaszerű rendezésében. A műsor keretében felléptek: Kőszegi Teréz, Beregi Oszkár, a Bársony-Dajbukát pár, Laurisin Lajos és még több neves fővárosi művész. Megérdemelten nagy sikert aratott a fiatal Szekeres Györgyike művészi táncával.

A KIBŐVITETT ERZSÉBET-KÖRUTI ZSIDÓ SZERETETOTTHON FELAVATÁSA. Junius hó 24-én avatták fel diszes és előkelő közönség jelenlétében a Szeretetotthon új szárnyát. A székesfőváros képviselőjében Zielinszky Tibor VII. ker. előjáró, valamint dr. Pototzky Jenő, a VII. ker. népjóléti osztály vezetője és Ráczy Jenőné, a Vöröskereszt-kirendeltségnek vezetője jelentek meg. Dr. Rakonitz Dezső, a kitűnő elnök meleg szavakkal üdvözölvén a kerület előjáróját és a megjelent főtisztviselőket, továbbá a hitközséget képviselő óbudai Freudiger Ábrahám elnököt, Kahán-Frankl Samut, az Országos Központi Iroda elnökét, megelégedetten tekint vissza a Szeretetotthon gyors fejlődésére és hálás köszönetét nyilvánítja a Székesfővárosnak ama jóindulatú anyagi és erkölcsi támogatásáért, melyben a szeretetotthon fejlesztését és fenntartását részesítette. Külön ki-

emelte Bárkány Árminné elnök, nagy érdemeit, ki fáradhatatlan szeretettel és odaadással buzgó és értékes tevékenységet fejt ki a nemes cél érdekében. Zielinszky Tibor kerületi előjáró válaszolt az elnök köszöntésére és további jóindulatáról és támogatásáról biztosította az intézményt.

A MAGYAR BETEGSEGÉLYZŐ ÉS TEMPLOMEGYLET (Budapest, VII. Akácfa utca 22.) június hó 28-án tartotta meg ünnepélyes közgyűlés keretében fennállásának 75 éves jubileumát, amelyen Haász Ignác főv. iskolaigazgató, az Egylet elnöke vázolta a jubiláló egyesület hazafias, vallásos és karitatív tevékenységét s kijelölte azokat a szempontokat, amelyeket a jövőben követni fog az Egylet, hogy multjához méltó maradjon. A közgyűlés után az Egylet templomában ünnepi Istentisztelet volt, amely alkalmalmmal dr. Richtmann Mózes tanár tartotta a hitszónoklatot, amelyben az Egylet úttörői, többek között dr. Mezei Mór, dr. Kayserling főrabbi emlékét idézve, a mult hagyományaihoz való ragaszkodásra buzdította a nagyszámú hallgatóságot.

A ZSIDÓ REALGIMNÁZIUM EGY ÉVE. Goldberger Salamon igazgató most tette közzé a Pesti Izr. Hitközség reálgimnáziumának tizenhatodik évről szóló értesítőjét, amelyből kiderül, hogy az intézet is, mint az izr. hitközség többi iskolái feladata magaslatán áll és az elért eredmény a zsidó szorgalom és zsidó tudomány legszebb dicsérete.

SZEGÉNY GYERMEKEK NYARALÁSA. Az Izr. Szünidei Gyermektelep Egyesület e hó 3-án és 4-én indította utnak a nyaraló gyermekek első csoportjait Diósjenőre 165 fiut és Balatonboglárra 142 leányt küldött. kik 4-4 hétig üdülnek a telepeken. Augusztus havában ennél nagyobb csoportokat kíván telepeire küldeni, miután az igénylők száma sokkal nagyobb mint az elmúlt évben. E nagy összeget igénylő akció céljaira ezuttal is kéri az egyesület a nemesszívű emberbarátok segítségét. Adományok küldhetőek az egyesületnek az Angol Magyar Bank rt. és A Magyar Általános Hitelbank rt. központjánál lévő folyószámlájára.

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE
SZEMLÉJE

Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE :

Korszakalkotó levélváltás

A mult napokban, óriási érdeklődés mellett, nemzetközi katolikus napot ünnepeltek Prágában, százezrek jelenlétében, a főpápság és papság ezreivel az élén. Jelen volt Verdier bibornok, Páris hercegérseke, mint a pápa legátusa. Ez alkalommal üdvözölte a prágai rabbiság a nagygyűlést és az erre kapott válasz nagy jelentőségével foglalkoznak az alább. következő sorok:

Ezerkilencszázharmincöt év óta létezik keresztény és zsidó kapcsolat és ellentét. Pontosabban csak mintegy ezerkilencszáz év óta, mert a kereszténységet nem Jézus születésétől, hanem attól az időtől kell datálni, mikor tharszusi Saulus, a későbbi Szent Pál, Gamaliél tanítványa, elindult Damaszkusba. Tharszusi Saulus, a kereszténység legmarkánsabb egyénisége, a zsidó nép egyik legzseniálisabb hajtása, Jeremiás formátumu egyéniség, aki ha megmarad zsidónak, ha láng-lelkével a zsidóság érdekében működik, egészen bizonyos, hogy a zsidóság életében a legnagyobb szerepet játsza. De Szent Pál nagyobb célt tűzött ki maga elé: *a pogányvilágot meghódítani az egyetlen eszméje számára* és ehhez szüksége volt új vallás alapításához. Lazítani kellett a nehéz strukturájú zsidó valláson, le kellett venni a Törvény igáját és különösen — eldobni a zsidó vallás három legsúlyosabb dogmáját: a szombatot, a körülmetélést és a rituális étkezést. Ezek nélkül szabad volt az út, melyen Szent Pál elindult — sikerrel — meghódítani az óriási tömegeket, az egyetemes emberiség nagy részét.

Érdekes, hogy Szent Pálról a mi ősi irásainkban sehol nincsen megemlékezés. Az apostolokról vannak feljegyzések, Jézust sok helyen említi a talmud és vannak róla szájbéli hagyományok „non scripta.” Szent Péterről pláne egy hihetetlen zsidó legenda kering,

mely szerint hajlott korában bűnbánóan bezárkózott egy toronyba, emberekkel nem érintkezett és ott költötte a „*Nismasz*” dicsőítő éneket, melyet mai napig is minden zsinagógában imádkoznak. Ugy látszik tharszusi Saulus pálfordulása mindennél jobban fájt, ezért nincsen róla sehol megemlékezés, vele kapcsolatosan ezért hallgat a krónika.

Az időszámítás 50–70-ik éveiben indult el a kereszténység világhódító útjára és azóta, a máig is fennmaradt zsidósággal mindenkor valamelyes viszonylatban állott. Kezdetben a római imperátorok által egyformán üldözött, gyakran összetévesztett vallási csoport voltak. Nero éppen úgy üldözte a keresztényeket, mint a zsidókat. Lassankint megváltozott ez a helyzet a kereszténység javára, míg végül a keresztény vallás uralkodó vallássá lett. Azóta sokat szenvedett a zsidóság a keresztény tömegek részéről, akiket könnyű volt félrevezetni és felbujtani. Minden baj okául a zsidót állították oda és ezután jöttek a zsidók középkori szenvedései, de ezeket a klérus és a katolikus hierarchia a legritkább esetben okozta. Ellenkezőleg, sűrűn előfordult, hogy püspökök, egyházfők és pápák vették védelmükbe a sokat üldözött zsidókat és adtak nekik segílyt. Ismétlem, a katolikus klérus, mint olyan, csak nagyon kivételes esetekben szította a zsidóellenes kilengéseket.

Viszont az is tény, hogy az egyházfők rendszerint leereszkedő hangon, vállveregetve szokták kezelni a zsidóságnak velük kapcsolatba kerülő képviselőit. Sűrűn szokott előfordulni — magam is jelen voltam egy alkalommal, — hogy a püspök azzal fogadta a nála deputációzó zsidókat: *„Önök örökre fenn fognak maradni, mert a zsidók az egyedüli tanúk, akik jelen voltak Jézus kinszenvedéseinél és feltámadásánál!”* Máskor így szokott hangzani a püspöki szózat: *„Ismerjük a Makkabeusok történetét, mi is szentekként tiszteljük őket!”* Ilyen és ehhez hasonló szólamok hangzottak el különböző variációkban, mikor zsidó küldöttségek jelentek meg katolikus egyházfőknél.

Csak most történi először, hogy a prágai katolikus nagy-gyűlés vezetősége, úgyszólván a katolicizmus nevében egyenrangúként kezelte a zsidóságot,

mikor azt írják a prágai rabbiságnak, hogy csak két front létezik: az egyik oldalon az atheisták és az új-pogányság hirdetői, a másik oldalon a vallásosak tábora, — és ezen a fronton áll és együtt küzd a kereszténység a zsidósággal. Ezt még azzal tetőzi, hogy

***a bibliai kohanita-áldást küldi a zsidóságnak, féberül idézve annak első szavait:
„JÖVORECHECHO . . .”***

Az orosz vallásüldözés és a német új-pogányság hirdetése érlelték meg ezt az új korszakot kezdeményező megnyilatkozást, amelynek fontos, nagy jelentőségét nem tudjuk eléggé kiemelni.

A következőkben közöljük hű fordításban a példa nélküli levélváltást. A SZOMBAT olvasói meggyőződhetnek arról, hogy annak nagy jelentőségét nem túloztuk és nem szineztük.

*A Prágai Katholikus Nap nagytekintetű Elnökségének!
„Békesség legyen a Te várfalaid között, csendesség a te palotáidban. Atyám fiaiért és barátaimért hadd mondhassam: béke veled! Az Urnak, a mi Istenünknek házáért hadd kívánhassak jót Tenéked.”*

Az alulírott prágai rabbihivatal a zoltáros ezen szavaival üdvözli Kongresszusukat, melynek ime, tanui vagyunk. Minden hitfelekezet gondos pásztora olyan eszközökhöz nyuljon, amelyeket a kor megkíván. A ma embere erkölcsi alapjában megrázkódott és az emberiséget, az egyéneket és a népet, lelkiismereti és morálkáoszából egyedül a nép vallási vezetőinek az irányzata tudja kimenteni, amely a vallásos érzés és Istenbe vetett hit újrafelélesztését, megerősítését és elmélyítését célozza. Szentül hiszem, hogy régi mesterünknek az a mondása, hogy egyetlen ember világító példája megvilágosítja a tömegeket is, való igaz, és épp így meg vagyok győződve arról, hogy az Önök Kongresszusa hatalmas impulzust fog adni az emberiségnek a helyes irány megtalálásában. Tiszta szívünkben kívánjuk a Kongresszus sikerét, hiszen egy Atyánk van a hitben és mindnyájan egy Isten gyermekei vagyunk.

Tiszteletteljes és őszinte üdvözléssel :

a Prágai Zsidó Hitközség Főrabbi hivatala:

Dr. Deutsch s. k.

Erre a levélre a Prágai Katholikus Nap vezetősége a következő köszönő sürgönyt küldte:

A Prágai Izraelita Hitközség nagytekintetű Főrabbi hivatalának!

Igen tisztelt Uraim!

Önök oly szeretetreméltók voltak, hogy a Prágai Katholikus Kongresszust olyan bibliai békeüdvözléssel köszöntötték, amely számtalan formában, úgy az ó-, mint az újtestamentumban gyakran visszatér. Lelkünk mélyéből köszönjük Önöknek ezt az üzenetet és üdvözlésüket legszívélyesebben viszonzozzuk: „Fiat pax in virtute tua.” A zoltárnak azon szavai, melyeket Önök

idéztek, a katolikus egyház mindennapi imájában benne vannak. Mi kétségkívül ugyanazon az állásponton vagyunk, mint Önök: az emberiség ma két táborba csoportosult. Az egyik tábor, amely az Istenhez való hitet hirdeti, a másik pedig az istentagadók tábora. Abban is egyetértünk, hogy a hitvallást és az erkölcsöket minden különbség nélkül támogatni kell és a világot az Istenbe vetett hitre kell felépíteni. Az ótestamentumban foglalt parancsolat, mely Isten és a felebarátok szeretetét írja elő, az a közös alap, amely úgy a zsidó, mint a katolikus vallásban egyaránt szent. Az a békeküldetés, amit ez a Kongresszus hirdet, szól az egész világnak és az egész emberiségnek, minden különbség nélkül, mert minden egyes emberi lélek Isten előtt egyformán végtelenül értékes.

Önök a Kongresszust az Ur zsoltárosának szavaival üdvözölték. Engedjék meg nekünk, hogy mi Önöknek az ároni-áldás szavaival válaszoljunk, a felséges „Jövorechecho Adonai, Vöjismorecho“-val, amit mi az egész emberiségre, minden különbség nélkül vonatkoztatunk: „Áldjon meg tégedet az Ur és őrizzen meg tégedet. Világosítsa meg az Ur az Ó orcáját terajtud és könyörüljön terajtud. Fordítsa az Ur az Ó orcáját tereád és adjon békességet néked. Vöjosem lecho schalom!“

Msgr. dr. Leopold Prečan, s. k.

olmützi hercegérsek, Morvaország metropolitája, a Kongresszus elnöke;

Msgr. dr. Karel Kaspar, s. k.

Prága érseke, Csehország hercegprimása, a Kongresszus ordinarius loci-ja;

Dr. Johann Georg Rückl, s. k.

valóságos pápai kamarás;

mint a Kongresszus Végrehajtó Bizottsága.

Olvasom

A budai polgárok egy nagy csoportja meleg ünneplésbe részesítette július 18-án Sós Endre barátomat, aki akkor töltötte be harmincadik életévét. A harmincadik születésnapból általában nem szokás ünnepséget csinálni. De ezuttal minden ok megvolt a „kivételre.“ A nemrégiben lezajlott községi választásokon Sós Endre volt kiszemelve az Egyesült Polgári Ellenzék vizivárosi listavezetőjéül, de nem vállalhatott jelöltséget, mert hat hete hiányzott a szükséges korhatár-

hoz. Így tehát a budai polgárok most arra használták fel Sós Endre harmincadik születésnapját, hogy további ragaszkodásukról biztosítsák a budai független demokrata párt népszerű elnökét, aki fiatal kora ellenére évek óta egyik vezére a budai zsidóságnak és az egész magyar zsidó-ifjuságnak is. A „Szombat“ különösen büszke Sós Endrére, aki — talán nem árulunk el ezzel titkot — a „Szombat“ felszólítására írta meg első zsidótárgyú cikkét „Uj embereket, uj szellemet! címmel.

✱

Beszélgetés Glücksthal Samu dr. Hitközségi elnökhelyettesel

Juliusi kánikula... Néhány perccel mult csak 8 óra, de az utcákon már türehetetlen a hőség, ma megint meleg napra van kilátás. Üres a város, aki csak teheti, elmenekült az izzó kőrengetegből. Az Akadémia utcai Glückstahl-iroda üres, az előszobában magányos altiszt üli, a főnök szobája előtt a titkárnő. Félkilenc. Sietős léptek, fiatalos gyorsasággal jön a főnök: Dr. Glücksthal Samu, a Pesti Izraelita Hitközség elnökhelyettese stb. stb. Csak sokirányú elfoglaltságával magyarázható meg, hogy az ernyesztő kánikulában sincs ideje Glücksthal Samunak a pihenésre és mialatt egész iroda személyzete nyaral, ő már reggel félkilenckor bent van az irodájában.

Bemutatkozom... Ujságíró vagyok...

Glücksthal közbevág:

„Sajnálom, nem nyilatkozom!”

— Méltóságos Uram, a Szombatnak... Iskola ügyekről...

Az arc merevsége felenged:

A Szombatnak... Iskolaügyben? Üljön le kedves öcsém és írjon!

Megkezdődik az interwiew 120-as tempóban. Nem autó-tempót értünk ez alatt, hanem a minden gyorsírónak olyan kedves, percenként 120 szótagos diktálási tempót, amikor kényelmesen lehet jegyezni és egy szó sem megy veszendőbe. Glücksthal Samut élvezet meginterwiewolni, kész szöveget diktál, mesterien kisíszolt, tömör mondatokat.

— Igaz-e Méltóságos Uram, hogy a zsidó iskolákban az 1955 szeptemberében kezdődő tanévben már vasárnapon sem lesz tanítás?

— Igaz! Javaslatomra, a főtisztelelendő Rabbihivatallal egyetértve, kérelmeztük a Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter úrtól, hogy iskoláinkban vasárnapon is szüneteljen az oktatás. Az iskolák a vasárnapi oktatás megszüntetésével mindössze 26 napot veszítenek, ezt oly módon pótoljuk, hogy oly napokon, melyek eddig oktatási szünnapok voltak — ünnepek előtti és ünnepek utáni napok — lesz tanítás. Az oktatás rendje nem fog semmit sem veszíteni ezzel a reformmal, hiszen

az eddigi indokolatlan szünnapoknak tanítási nappá való átváltoztatásával számszerűen is behozzuk az óraveszteséget. Ismétlem, nem veszítünk egy órát sem, de ha vesztenők is, még ilyen áldozat árán is szükség van erre a reformra! Szükség van rá elsősorban azért, mert az iskolákba járó gyermekek és a vasárnapi munkaszünetet tartó szülők között éppen vasárnap marad ki az együtteség, minek következtében szociálisan hátrányba kerülnek a gyermekek, arról nem is beszélve, hogy azon a napon, mikor a szülő legintenzívebben foglalkozhatna gyermekével, azt nélkülözni kénytelen. Fontos továbbá a vasárnapi oktatás megszüntetése azért is, mert vasárnap van a legtöbb múzeum, kiállítás stb., nyitva, vasárnap zajlik le a legtöbb sportesemény és látványos sportünnepély, melyeken való részvétel a mai sportszerető és bizonyos fokig sportszerűen nevelt fiatalság részére nemcsak érdekes, hanem fontos is. Sok zsidó szülő éppen emiatt nem adja zsidó iskolába gyermekét, mert vasárnap nem lehet vele együtt. Iskoláink népszerűségének fokozása céljából is szükség van tehát a reformra, mert egész társadalmi berendezkedésünk szöges ellentétben áll a gyermekek vasárnapi foglalkoztatásával. A reform természetesen kiterjed ugy az elemi, mint középiskoláinkra.

... Megszólal a telefon, Glücksthal dr. tárgyal valakivel. Szétnézünk a hatalmas dolgozószobájában. Az egyik falán óriási vászon: Spinozát ábrázolja, Köves Izsó monumentális képe. Vele szemközti falon ismeretlen XVII. századbéli olasz festő „Dávid király” képe. Menyezeti könyvespolc, tele vaskos kötetekkel, szekrények irattal tele, nagymértékű íróasztal, iratállvány, több kis asztal, mind, mind könyvekkel, irásokkal megrakva. A falakon Gáspár-karikaturák, Glücksthal po-

litiai szereplésére vonatkozó szellemes csipkelődések. És két érdekes nagy fénykép. Az egyik: a főváros deputációja Károly király koronázási menetében. Budapest standardja alatt diszmagyarban ott állnak: Bárczy, Ripka, Harrer, Bódy, Buzáth, Gaár és Glücksthal.

— Hol is hagytuk el? —

kérdi a telefontárgyalást befejezve Glücksthal dr., majd így folytatja nyilatkozatát.

— Nem győzöm eléggé hangsúlyozni, hogy a vasárnapi szünnap semmiben sem megy a szombati tanítási szünet rovására, melynek szentségét minden vonatkozásban sértetlenül tartjuk! Nemcsak az én, hanem a főtisztelendő Rabbiság véleménye is az, hogy a vasárnapi szünet még csak jobban ki fogja domborítani a szombat szentségét és gyermekeink előmenetele senki fog szenvedni miatta.

— És ha szabad kérdeznünk Méltóságodnak mikor van szünnapja?...

Glücksthal dr. széles mosdulattal mutat az asztalokon és állványokon felhalmozott könyvekre és iratokra.

— Nézze azt a sok füzetet: az ál-

lami költségvetés. Ez itten a főváros zárszámadása. Ez a csomó füzet, Lőw Lipót műveiből készült újabb kiadmányok...

Mintegy végszóra bejön a postás, nagy paksamétát tesz le: a pozsonyi Judaica legújabb füzetei. A postás után a bírósági kézbesítő jön, periratokat hoz...

— Meg aztán ügyvéd is vagyok! fejezi be a félbeszakított mondatot Glücksthal dr.

— Azért nem kell engem sajnálni, nekem az is pihenés, ha dolgozom, pihenés, ha látom munkálkodásunk eredményét, pihenés, ha elmegyek a Hősöktemploma előtt és látom a templom udvarán a smaragd zöld gyepet, a falakra felkúszó ampelopsziszt...

A riporter bucsuzik. A főrend, a bizottsági tag, a hitközségi elnökhelyettes, a felekezeti iskolák elüljárója, az elfoglalt fiskális — akit gyűjtőnéven Dr. Glücksthal Samunak hívnak, kedvesen kikísér és még egyszer ismétli:

— A vasárnapi munkaszünet valósággal aláhuzza a szombat szent fontosságát!...

Gy. L.

Rémhírtérjesztés kitérésí járványról

Megállapítottam a pesti Rabbisági hivatalban, hogy 1934 július 12-ig, az akkor folyó évben, 552 volt a kijelentkezők száma. Ezzel szemben 1935 július 12-ig, a most folyó évben csak 530 esetben történt kijelentkezés, vagyis huszonkettővel kevesebb a kijelentkezők száma a múlt évhez képest. Végeredményben sokkal kedvezőbb a statisztika, mert a fenti szám csak nyersen tünteti ki a kijelentkezések számát. A fenti adatokért vállalom a felelősséget, mert azok helyességéről Hoffer Ármín, tanár, a scros rabbi jóvoltából személyesen győződtem meg.

Olvasom ellenben az „Egyenlőség”-ben, hogy Pesten pánikszerű kitérésí folyamat indult meg. Minden mű-bajnál orvostanári szerepben tetszelgő Szabolcsi Lajos, meg

is jelent asszistenseivel a Rabbisági Hivatalban és ott fehér orvosi köpenyben, konziliumot tartott az állítólagos esetről. Ezután félreverte a nálunk nem is létező összes harangokat és világgá kürtölte, hogy Pesten kiütött a pestis, és pánikszerűen térnek ki a zsidó emberek. Ezzel szemben ismételtelen leszögezem, hogy járványszerű kitérésokről egyáltalán nem lehet beszélni, s a kitéréssek csupán az előző évi keretben mozognak.

Nem tudom, illetve nem akarom megérteni, mire jó ez?, kinek használ az efajta rémhírtérjesztés? Csak felhívom az illetékesek figyelmét, hogy az ilyen, minden komoly alapot nélkülöző hiresztelés, sokat árt a magyar zsidóságnak.

dr. K. K. E.

Supka Géza levele a „Szombat”-hoz

Mélyen tisztelt Szerkesztő Uram,

hibámon kívül ugyan, de máris sokkal több szó esett a Magyar Hirlapban megjelent Maimuni-cikkemről, mint amennyit ez a jelentéktelen kis munkálat megérdemelt. Mégis kénytelen vagyok a dologban szót kérni, és pedig igazán nem szerénytelenség vezet ebben, csupán szeretném, ha Osztern Lipót dr. úrnak a „Szombat” ez évi 11. számának 15. oldalán közölt levele olyan értelmezést nyerne, mintha én „homo unius libri” lennék s az én Maimuni-cikkem „kizárólag Graetz zsidó történetének idevágó fejtegetésin” alapult volna.

Eltekintve attól, hogy Maimuni-val már egy negyed századdal ezelőtt is bővebben kellett foglalkoznom, amikor a Funk-féle „Monumenta Talmudica” kultúrhistoriai feldolgozásában vettem némi részt, — csak kevésbé is figyelmes és az irodalmat ismerő olvasó magából a mostani cikkből rá kellett jöjjön, mennyi minden másféle szakirodalmat dolgoztam bele ebbe a kérdéses kis cikkembe. Hogy ne mondjak mást: az úgy zsidó, mint katolikus és főként protestáns részről kidolgozott Maimuni—Aquinoi szent Tamás-párhuzamokat, valamint a babilóni geonátusra vonatkozó irodalmat.

Kissé túlmesszire vezetne, ha ehelyütt részletes címek szerint sorolnám fel azt a kb. 18—19. kötetet, amelyet e Maimuni-cikkem megírásához felhasználtam. De Osztern dr. úr a Nemzeti Múzeum és a Fővárosi Könyvtár kölcsönzési naplói alapján pontosan megállapíthatja, melyek voltak ezek a könyvek: hozzá ténén még a magam kis könyv-

tárában levő talmudtörténeti és zsidó-történeti könyveket.

Még egyszer ismétlem, e megjegyzésemmel távolról sem szeretném igénytelen Maimuni-cikkemet bármiképpen is túlbecsülni, csak éppen a kötelező ujságírói gondosságomat akarnám vele igazolni.

Szerkesztő Úrnak mély tisztelettel vagyok

készséges híve

Supka Géza.

VÁRNAI ZSENI: Fekete bárány. A kitűnő irónő újabb verseit diszes, izléses kiállítású kötetben adta ki. A mély érzéstől átfűtött szép verseket az egész magyar sajtó meleg, szeretetteljes kritikája kísérte és a Szombat gyönyörűségét akarva szerezni olvasóinak, a verskötet egyik szép versét, a költőnő engedélyével bemutatja:

CSAK EMBER TŰR . . .

Szikrát vet még a kő is, ha verik,
éles szilánkja törként visszaszúr,
csupán az ember tűr gyalázatot
s korbács alatt a háta meglapul.

Az eb, ha rugják, az is visszamar,
a méh, ha úzik, fullánkjával öl,
virág is védi gyöngé életét,
tövisével a rabló kézbe tör.

Csak ember tűr némán, hunyáskodón,
gyávábban, mint virág és hangyanép
s halott fövenyként, hangtalan terül el
láb alatt, mely a szivére lép.

TOKAJI MINTAPINCE

FUCHS LÁSZLÓ

tolcsvai bortermelő lerakata.

BUDAPEST, V., NÁDOR-UTCA 5.

Telefon: 81—2—74.

Régi pesti zsidó dolgok.

Amikor a hitközségi előljárók hivatalosan fizetést kaptak

A dr. Hevesi Simon vezető főrabbi ősszel megtartandó jubileuma alkalmából nyilvánosságra kerülő emlékkönyvből külön lenyomatként megjelent dr. Groszmann Zsigmond értekezése. (A pesti zsidó gyülekezet alkotmányának története.) Filmszerűleg felvonulnak előttünk a pesti zsidótelepülés és fejlődésének egyes fázisai 150 év óta. A múlt század első negyedében a pesti zsidók hitközségi ügyeinek legfőbb felügyelője a városi tanács, illetőleg későbbi polgármester Boráros János volt. Az ő felügyelete alatt a hitközségi előljáróság teendőit 17 ügykörre osztották. És olyan nagy volt a fegyelem, hogy egy előljárónak sem volt szabad elhagyni a várost az első előljáró engedélye nélkül. Hogy ezt megtehessék az előljárók, mindenegyes előljáró hivatalból évi 200 forint fizetést kapott, az ellenőr és a pénztáros (akik a pénzállomány fölött őrködtek) azonban csodálatos képen csak 150—150 forintot. (Nem tudni, vajjon nem volt-e becsületesebb eljárás, amelyet Borárosék követtek, mint az a mód, amelyen most sok hitközségben az előljárók reprezentáló és kocsis költségeit elszámolják titokban.)

Hogy némely hitközségben az előljáróság megválasztásánál nem a rátermetiség, hanem a pénz a döntő, ez általános panasz. De az igazság érdekében meg kell állapítani, hogy már 1815-ben is a pesti városi hatóság őrködött a felett, hogy csak az lehessen zsidó hitközségi előljáró, aki a várossal bérleti viszonyban van, mert így az árendátor-előljárónak érdekében van, hogy a község pénzügyei konszolidálódjanak és a hatóság az árendát biztosan megkaphassa.

A legutóbbi Izraelita Országos Gyűlésen többször volt szó az országos intézményekről, amelyeknek eltartása a pesti hitközségre hárul. Ez nem új dolog, mert már 102 évvel ezelőtt, 1833-ban a pesti zsidók folyamodnak a türelmi adó mérsékléséért és hangoztatják, hogy ők

kénytelenek a pesti vásárookra összesereglett vidéki zsidóságnak szolgálatára berendezni az Istentisztelethez és rítushoz szükséges helyiségeket és a hozzá tartozó személyzetet fizetni. („die hiezu erforderlichen kostspieligen Individuen, als Schächter, Rabbinats und sonstige zum Cultus- und Gemeindeverwaltung nöthige und gehörige Dienerschaften,“) A zsidókórház is rendelkezésre áll egész éven és rendszeren vidéki földhöz ragadt szegény emberek veszik igénybe. A pestiek azt is felpanaszolják, hogy a vidék egyáltalában nem akar hozzájárulni az országos intézmények terheihez. (Mintha ez a helyzet azóta sem változott volna.)

Ugy látszik, hogy az akkori adóhatóságok olyan szemmel nézték a pesti zsidók helyzetét, mint ahogy most a látszatadó tervével kapcsolatban akarták megítélni az adóalanyok helyzetét. A pesti zsidó kérvényezők megállapítják, hogy sokan viszonyaikon felül élnek, részben azért, hogy hitelt szerezzenek maguknak, részben, hogy gyermekeiket mint gazdag emberek, jól kiházashassák, részben pedig úgymint tőkeerős egyének előnyös szállítási üzletekhez juthassanak. Hogy a látszat mennyire csal, — írják — mutatja, hogy sokan nagy lakásokat tartanak, de csak úgy tudják a lakbért fedezni, hogy a négy országos vásárra feljövő

szó csupán:
**3 SIRKÓ
LÖWY-NÉL
BUDÁN**

**II. FŐ-UTCA 79.
TELEFON: 51-5-81**

**Alkalmi vételek
legolcsóbb áron!**

**II. Zárda-utca 3
Margit körut sarok**

megtámadásban részesült. Épen ezért a nyilvánosság előtt kijelentjük, hogy elutasítjuk magunktól ezt a ledorongolási módszert, amely csak gyűlöletet vagy utálatot kelt. Aki ezzel a tónussal azonosítaná magát, nem sorolható a felekezeti komolyabb és a napi politika felkapott jelszavain felülemelkedő rétegéhez. Nem szabad minden nem-zsidó íróat aki komolyan hozzá szól a zsidóság kérdéséhez ledorongolni. És nem illik a felekezeti egyes intézménye szolgálatában álló embernek — amilyen Komlós Aladár — folyton orra alá dörzsölni havi 200 pengős „pozícióját” mert zsidó problémái vannak.

Közösségünknek egyáltalán nem érdeke, hogy a szolgálatban álló emberek lakájok, önérzet nélküli bábok, semmit komolyan nem vevő cinikusok vagy tányérnyalók legyenek. Ezt kívánja az a tisztta erkölcs, amelyről Berzsenyi Dániel zeng és amely nemcsak az államnak, hanem minden hitközségnek kell, hogy legyen támasza, alapköve. A Pap Károly féle defétizmus ellen pedig eltussolásokkal s frázisokkal, hanem az ifjuság kellő pozitív zsidó irányban való nevelésével és gazdasági helyzetének megjavításával kell harcolni.

*

Ne „térjen ki” kedves Kenéz doktor

az őszinte válaszadás elől abban a kérdésben, melyben magához, mint közismert jólinformálthoz fordulok. Utóbbi időben visszavonultam kissé zsidó közéletünk üdítő mezejétől s most elrettenve olvasom kedvenc felekezeti orgánumban, hogy kitérés pánik tört ki Izraelben. Meg vagyok rettenve. Ha a hír igaz, akkor ismét meg kell majd bennünket menteni s amilyen pechünk van, ismét kedvenc felekezeti orgánumban fog megmenteni bennünket. Ami tényleg felér egy kitérés járvány veszedelmével.

De ne tréfáljunk. Maga, aki jó zsidó és lelkiismeretes ember, éppen olyan jól tudja mint én, hogy ezek a rémhírek nem felelnek meg a valóságnak. Nincs pánikszerű menekülés, sőt idén, ha nem is nagy mértékben, de csökkent a kitérés arányszám a tavalyihoz képest, amit megnyugtató jelenségnek mondhatunk. Ez azonban nem azt jelenti, hogy tényleg meglegyünk nyugodva, mert nekünk akkor is nyugtalanoknak kell lennünk, ha évenként 12 zsidó akar itt hagyni bennünket s akkor is minden óvintézkedést meg kell tennünk, ha csak két zsidó renegátunk akadna két évenként. Ez a zsidó közélet s elsősorban a zsidó sajtó feladata. Ezt

magának, mint jó zsidónak és lapszerkesztőnek nem kell magyaráznom.

S azt sem kell magyaráznom, hogy a kitérés megakadályozásának nem az a módja, ha a tévelygőket színesen megírt cikkekkel nyugtatjuk meg afelől, hogy nincs mit habozniok: nem állanak egyedül, sokan vannak, akik pánikszerűen menekülnek, ha tehát a többiek jónak találják a menekülést, „a fejedem egy koppanás, szaladj te is pajtás.” Maga jól tudja, hogy a bulvár lapok rikítóan kiszínezett büntény és öngyilkosság riportjait azért kell tompítani, mert a gyakorlat szerint nem elrettentő, hanem vonzó példát állítanak a moráliter gyöngye lelkek elé, akkor a lelki öngyilkosságok ekövetőire, a kikeresztelkedésre hajlamosakra is feltétlenül bátorítólag fog hatni a tömeghangulat, a beharangozott pánikszerű kitérés járvány szétkürtölése, amit a felekezeti lapoknak még akkor sem szabadna jazzbandre hangszerelni, ha tényleg lenne ilyen járvány. S még akkor sem, ha nyár van és az ugorkaszezonban szükség van szenzációra s kiki olyan szenzációt agyal ki, amilyen tehetséget a kiagyaláshoz a Jóisten adott neki. De ha már vigasztaló, optimista, felemelő és lélekerősítő szenzációt nem sikerül valakinek kiagyalni, akkor inkább hallgasson. A hallgatással sohasem lehet ártani.

Mindettől eltekintve azonban ma, amikor — bátran mondhatjuk — a hitközség olyan erőfeszítéseket tesz, az ifjuságon keresztül olyan valódi és a mindennapi élet gyökeréig nyúló intézkedésekre készül, melyek hitem szerint, kitűnő hatást fognak kiváltani a zsidó közélet minden vonalán, a zsidó sajtónak elsősorban és

AZ ÉN ZSIDÓSÁGOM

Dr. GOITEN ZSOFT könyve

aktuális zsidó problémákat tárgyal

(zsidókérdés, asszimiláció, pártok, zsidó-nevelés, a cionizmus története dióhéjban stb.)

Ára: 1-50 pengő.

Kapható a szerzőnél:

UJPEST, NYÁR-UTCA 12.

a pénz előzetes beküldése ellenében

mindenekelőtt az volna a feladata, hogy bizakodó, reménykedő, jóindulatulag várakozó atmoszférát teremtsen s ezzel egy megfelelő lelki hinterlandot állítson a hitközség célkitűzései mögé. Még akkor is, ha a bizakodó zsidóság esetleg annyira elbízna magát a végén, hogy elbizakodottságában végül már nem reflektálna megváltásra, amint hogy a multban is mindig reménye és szándéka ellenére váltott meg saját külön, rotációson nyomott sajtómegváltónk által.

De miért írom én mindezt éppen magának kedves Kenéz doktor? Hiszen maga mindezt éppen olyan jól tudja, mint én! Aki pedig nem tudja, az ugysem akarja megtanulni.

Szívélyesen üdvözlöm; várom e levelemre a nem kitérő választ.

Sass Irén.

*

U. I. A levélre megadta maga az író a választ: valóban, kánikula van és így némely Szerkesztő a témanélküliség uborkafájára kapaszkodva írja a lapját.

A ZSIDÓ FELEKEZETI AUTONÓMIA ÜGYE A KIR. KURIA ELŐTT. Érdekes perben hozott ítéletet a minap a Kuria II. sz. tanácsa dr. Tóth kir. kúriai tanácselnök elnöklete alatt. A zsidó kórháznak hosszú ideig volt rendelő-főorvosa dr. J. J., akinek szolgálata a korhatar elérése következtében megszűnt. Ekkor a főorvos nagyösszegű kártérítésért beperelte a pesti zsidó hitközséget. A hitközség a perben azzal védekezett, hogy a szóbanforgó kérdés mint a hitközség és alkalmazottai közötti vita a felekezeti birósághoz tartozik. A főorvos azzal szemben azzal érvelt, hogy a zsidó kórház orvosai nem tekinthetők a hitközség alkalmazottainak és így az ő ügyükben a rendes biróságnak kell döntenet. Ebben a felekezeti autonómia szempontjából nagyjelentőségű kérdésben döntött a kir. Kuria és megállapította a felekezeti biróság kizárólagos hatáskörét kimondván, hogy az izraelita hitközségek céljai közé tartozik kórházak és jótékony intézmények létesítése, ennél fogva az ott működő orvosok a hitközség olyan hivatalnokszemélyzetének tekintendők, akiknek vitás ügyei a felekezeti birósághoz tartoznak.

Nem olvasom

Schönfeld József halálával kapcsolatos nagy részvét magyarázza meg azt a mély hatást, amit a Szombatnak, két Schönfeldről írt cikke keltett. Az első napokban a telefon szünet nélkül csengett és csaknem minden ismerősünk, akivel találkoztunk azzal fogadott: „Sirtam, mikor a cikkeket olvastam!” Vidékről, sőt a külföldről is egész garmada levél érkezett hasonló tartalommal. Az egyik levelet, melynek küldője Beregi Ármin, ismert író, ide iktatjuk:

— Igen tisztelt Doktor Ur! Engedje meg, hogy megköszönjem Önnek a Szombatban megjelent megemlékezést szegény Schönfeldünkről. Az egyetlen megemlékezés volt az elhangzott és leírt emlékezések között, amely egészen körülfogta szellemét és amelyet egészen körülfogott szelleme. Úgy látszik, hagyott élő nyomot az a csapongó, kedves lélek, nemcsak szomorúságot, hanem megtermékenyítő hangulatot is. Bennem egyelőre csak szomorúságot. Szeretettel: Beregi Ármin...

Olvasom

A New-Yorkban megjelenő „The Spokesman” című zsidó ujság június 14-i száma szenzációs cikkben számol be arról, hogy százmillió dolláros örökség keresi a nevető örökösöket. A cikk szerint Weimberger Leib, szegény magyar — zsidó bócher — a poor Hungarian Yeshiva student — az 1848-as szabadságharc után Londonba emigrált, majd onnan Ausztráliába vándorolt ki. Sok mindennel foglalkozott és hatalmas vagyon hátrahagyásával, ezelőtt ötven évvel, az ausztráliai Melbourneben meghalt. Teljesen magányosan élt, a nagy vagyonra örökösök nem jelentkeztek, így a melbournei városi tanács vette a hagyatékot kezelésbe, mely az idők folyamán kerek százmillió dollárra szaporodott fel. A tanács felhívására eddig 1145 Weimberger és Weinberger jelentkezett, de eddig még egyik sem tudta igazolni az örökhagyóval való rokonságot. Talán a magyarországi Weimbergereknek nagyobb szerencsájük lesz . . .

OLVASOM,...

NEM OLVASOM...

Nem olvasom

Julius 14-én, vasárnap délelőtt öt hatalmas autó állt meg a rákoskereszturi zsidó temető előtt. Az autókön horogkeresztes zászló. A német vízipóló és uszó csapat zarándokolt el a temetőbe, hogy kegyeletét lerójjá Komjádi Béla sírmlékénél. A csapat vezetője, Georg Hax, valamint a német követséget képviselő dr. von Marchtaller katonai attasé nem mentek be a temetőbe, hanem kint várakoztak az autókban. Ezalatt a temetőben lejátszódott a kegyeletos ünnepség. A németek nevében Otten vízipólókapitány piros és fehér rózsákból összeállított hatalmas koszorút helyezett a sírra, melynek szalagján ez a felírás volt: „A vízipóló mesterének — a német válogatott.” Ezután Otten kapitány „vigyázz”-t vezényelt és a német versenyzőgárda felemelt karral tisztelgett Komjádi sírja előtt. Ifjabb nagybányai Horthy Miklós nevében Schubert József, a Magyar Úszószövetség elnöke helyezett el koszorút...

Nem olvasom

Dr. Biedl Samu családjával Siófokon nyaral és ott alkalmunk volt dr. Schwarz Benjáminnal együtt órákon át hallgatni nagyon érdekes, nagyon tanulságos fejtegetéseit az általános és a magyar zsidóság égető problémáiról, különösen a rabbiképzésről és hogy miként fejlődik egy extraneus a kileletét teljesen átértő és átérző rasekollá.

Ennek kapcsán elmesélte, hogy Lőw Immanuel ezidőszerint egy yachton Athén felé hajókézik. Lőw Immanuel elhatározta, hogy az idei nyarat londoni és párisi könyvtárakban fogja tölteni tudományos kutatások végett. Értesült erről egy régi

híve és tisztelője, a pozsonyi származású Gestättner Dávid, és meghívta a világhírű tudóst, hogy töltsön néhány hetet nála, London melletti nyaralójában. Gestättner Dávid angol fogalmak szerint is milliomos, ő a sokszorosító gépek királya, kinek gyártmányai az egész világon elterjedtek, — egyébként orthodox ember, akinél szigorúan rituális háztartás van. A nyaralás során rávette Lőw Immanuelt és feleségét, hogy yachtján Földközi tengeri utazáson vegyenek részt, Athénig, és onnan, ugyanesak yachton hajóznak el Franciaországig.

Nem olvasom

A napokban érkezett Budapestre Silbermann Ábris, a magyar származású, világhírű amerikai műgyűjtő, aki évekkel ezelőtt Munkácsy-leveleket ajándékozott a Nemzeti Múzeumnak, most pedig elhozta Paál László képét, amelyet Petrovics Elek a múlt hónapban szerzett meg a Szépművészeti Múzeum számára. Silbermann, aki legutóbb Newyorkban Iványi-Grünwald Béla és Aba-Novák kiállításait rendezte, elmondotta, hogy meglepetéssel értesült Petrovics Elek nyugdíjaztatásáról. Petrovicsot külföldön megbecsülhetetlen értéknek ismerik, Silbermann a Paál László-kép megvásárlásához szükséges összeget éppen Petrovics Elekre való tekintettel kerekítette ki. Silbermann Ábris a zsidó felekezeti lelkes és buzgó tagja, aki a newyorki zsidó hitéletben nagy szerepet játszik és egyformán büszke úgy magyar, mint zsidó származására.

Olvasom

Tel-Avivban nagy sikerrel mutatták be mult hó végén Molnár Ferenc „Lilium”-át.

Nem olvasom

Nagy és díszes közönség jelenlétében temették el július 4-én a Kerepesi-uti temetőben *Hermányi-Herzman Jenő Tivadart*, mint egy napilap írta, „a békeidők utolsó romantikus bankárját”. Mint nagy emberbarát, — néhai Herzman Bertalan fia — amíg tette, rendkívül sokat adott, legtöbbször titokban, jótékony célra. Modern nagyvonalúság és széles látókör mellett hű, önérzetes zsidó volt, kit nagy tudása, és finom modora miatt a legmagasabb körök is kedveltek. Hatalmas vagyonából valójában csak néhány féltve őrzött királyi köszönőlevél maradt meg. A legszolgálatkészebb ember szállt halálával sirba, aki, ha már pénzt nem tudott adni, boldog volt, ha legalább jótanáccsal, vagy vigasszal segíthetett a megszorultakon. *Dr. Groszmann Zsigmond* főrabbi megható gyászbeszéde után *dr. Kovács Dénes* volt országgyűlési képviselő búcsúztatta az elhunytat, majd a nyitott sírnál *Goldzieher Károly* műegyetemi tanár mondott a baráti kör nevében megható, poétikus búcsúszavakat. Özv. Grauer Vilmosné a fivérét, *dr. Grauer Miksa Pál* a nagybátyját gyászolja az elhunytban. A Szombat *Hermányi-Herzman Jenő*ben egyik leglelkesebb hívét gyászolja, aki a lapnak széles körben, önzetlenül lelkes propagandát csinált.

Olvasom

Az „Altonaer Nachrichten” című hitlerista lap megírja, hogy fényes ajánlatot tette Yehudi Menuhin világhírű hegedűművésznek, hogy közreműködjék Hollywoodban egy, az ő életét ábrázoló film gyártásánál. Ő ezt visszautasította és apja megindokolta a következő levélben: „Fiam művészete és a hollywoodi üzleti élelmesség között áthidalhatatlan szakadék tátong. Az ő művészetét és a hangosfilm-műtermet csak akkor lehetne egy nevezőre hozni, ha az utóbbi egy Bach, egy Mozart, vagy Schumann tiszta művé-

szetét választaná”. — Ugyanezen a héten a „Friderikus” című német lap elmondja a következőt: „Grainger ausztráliai zeneszerző kijelentette, hogy a német muzsika piszkos. Mikor ezt Menuhin meghalotta, egy melbourni koncertje végén előadta Bach D-moll szonátáját és tomboló közönség tapsai után csendesen megjegyezte: „Ime, ez a piszkos német muzsika.” — Mindkét hitlerista lap természetesen nagy lelkesedéssel és rajongással közli a két esetet és elfelejti megjegyezni, hogy Yehudi Menuhin zsidó, „a boszszuálló Isten” hive, aki az árja gyűlöletet — szeretettel viszonzozza.

Olvasom

Rémes képet fest egy erdélyi ellenzéki zsidó lap az ottani orthodox iroda körül fölbujánzott állapotokról. Az irodai elnöknek, aki tordai főrabbi, egy fiókhitközségével viszálya van, a melyet a berbesti főrabbi elnöklété alatt előszedett vallási bíróság dönt el, a berbesti nem akarja a döntést kiadni és ezért az elnök főrabbi igyekszik őt a nagykárolyi rabbiságba besegíteni, mert kedvező döntés esetén lemond az elnök a rabbiállásáról a régi Adler segesvári rabbi javára, aki viszont Segesvárról lemond a saját veje javára; az elnök-főrabbi másik veje a hivatalos orthodox lap szerkesztője. Egy szomorú Shad-gadje ez! A régi állapotokhoz képest valóban „Metamorphosis Transylvaniae.”

Nem olvasom

Két keresztény leány jelentkezik a pesti rabbiságnál, hogy betérni akadnak a zsidó hitre. Indokolásul előadják, hogy férhez mennek és kivándorolna Palesztinába. Difficile est satyram non scribere...

Nem olvasom

Balatonfüredi tartózkodásom alatt több keresztény polgárral beszéltem. Megállapíthattam, hogy a keresztény polgárság Bánó Dezső rezsimjét kívánja vissza. A bencések első intézkedése volt például, hogy az eddig ingyen fogyasztható savanyú forrásvízre árat szabtak. A polgárok

zúgolódnak de csak titokban. Szent Isten! Mi lett volna ha ilyesmit Bánó Dezsőék kezdeményeztek volna? Rossz rágondolni: a zsidó bérlő intézkedését az összes zsidó fürdővendégeken akarták volna megtorolni és a megfizetendő savanyú víz ingyenes keserűvize válhatott volna számukra.

Nem olvasom

Találkozom egy régi váradi ismerősömmel, Dr. Medvigy Gáborral, a Bűnügyi Védők elnökével. Megszólítom: „Szervusz Gábor, rég nem láttalak! Hogy vagy?” Erre a „levitézlett” liberalizmus neveltje, Hlatky Endre veje, fanyar mosollyal így válaszolt: „Hogy lehet a mai világban egy becsületes zsidó ember?...”

Nem akarom a fenti mondatot elemeire boncolni, mennyi benne a kritika, az önguny, a rokonszenv, emlékezés a Tiszák uralmára, csak annyit jegyzek meg, hogy az a kifejezés „becsületes zsidó” az Evangeliumokban már előfordul: *verus Izraelita*.

Olvasom

A Vatikánnak a cseh-szlovák püspökségek ügyében való döntése bizonyos dilemmát okozott **magyar és katolikus** szempontból; Ebből a dilemmából politikai tőkét kovácsolni valóságos hitlerizmus volna. Szerencsénkre a zsidóságnak nincsen olyan külföldi illetékes fóruma, mely a zsidó hiveknél ilyen lelki egyenlőtlenséget idézhetne elő.

Olvasom

Az Oceán kék szalagjának legujabb nyertesét, a világ ez idő szerint legnagyobb hajóját, a 79.000 tonnás „Normandie“-t, a zsidó André Lévy építette. André Lévy a St. Nazaire-ben lévő Penhoet hajóművek vezérigazgatója, ez a vállalat építette a világ legujabb csodáját, a Normandiet...

Olvasom

Az „Adeverul” című bucurestii napilap párisi levelezőjének jelentése szerint a párisi Sorbonne filozófiai fakultásán Maimonidesz emlékére sorozatos diszüléseket tartottak, amelyeknek lefolyása nem volt mentes a napi politika aktualitásaitól. A francia tudósok, akik discsőitették a 800 évvel ezelőtt meghalt zsidó szellemóriást, nem mulasztották el az alkalmat, rámutatni, hogy milyen embertelen egyes országoknak, köztük elsősorban Németországnak középkori felfogása, amely Maimonidesz népét üldözni nemzeti programjául tűzte ki. Henry de Jouvenel, Paul Raynot, Prof. Adamar és mások élesen kikeltek a zsidóknak németországi üldöztetése ellen és azon reményüknek adtak kifejezést, hogy Maimonidesz emléke hozzá fog járulni a zsidóság megbecsüléséhez.

A komoly tudósok ünnepi ülésén élénk derültséget váltott ki Gulevitz professzor megállapítása, aki kimutatta, hogy Alfred Rosenberg, a Völkischer Beobachter főszerkesztője által „Árja-evangélium“-nak deklarált könyv számtalan szó szerinti idézetet tartalmaz Maimonidesz és annak zseniális kortársa Avizenna műveiből.

Professzor Lodse beszélt arról a befolyásról, amelyet Maimonidesz gyakorolt a Sorbonne filozófusaira a XII., XIV. és XV. században.

Az előadások jellege a francia-zsidó kulturbarátsága kihangsúlyozása volt, ilyen értelemben tartotta meg az ünnepséget bezáró beszédét Brissot-Demaillet tábornok, aki a sorozatos üléseken elnökölt.

Nem olvasom

Dr. Tagán Galimdzán baszkir földről, a legsötétebb Oroszországból menekült hazánkba a világháború befejezése után és most a budapesti Néprajzi Múzeum öre, mint ezt egy mult héten leadott interjuból látjuk. Tehetőséges ember lehet és elhelyezkedéséből tulajdonképen nem volt kára a magyarság állást kereső új nemzedékének. De ha véletlenül egy Chájim Arloszorof nevű krimi kazár-

A községkerületi elnökök ülése

A magyar zsidóság kongresszusi szervezetének ezidőszerinti legfőbb képviselői szerve, a községkerületi elnökök tanácsa f. hó 9-én ülésezett Stern Samu m. kir. udvari tanácsos, az Országos Izraelita Iroda elnöklete alatt. Napirend előtt az elnök kegyeletes szavakkal emlékezett meg a IX. községkerület nemrég elhunyt nagyérdemű elnökéről, Weisz Tivadarról, akinek érdemeit az ülés jegyzőkönyvbe iktatta. Ezután Stern Samu, az Országos Iroda elnöke jelentést tett az Országos Gyűlés által alkotott Kiegészítő Szabályzatnak illetékes helyen történt átadásáról. Közölte az elnök, hogy a Kultuszminisztérium a Szabályzatot véleményezés végett már továbbította a társmiszteriumokhoz, amelyek a lehetőségekhez képest rövidesen érdemben foglalkozni fognak a Szabályzatnak ügykörüket érintő rendelkezéseivel.

Ezután az ülés dr. Bakonyi László főtitkár és dr. Munkácsi Ernő tb. főügyész előadásában behatóan megvitatta a kongresszusi szervezet összes aktuális kérdéseit. Részletesen foglalkozott az ülés a Kiegészítő Szabályzat életbeléptetésével kapcsolatos szervezeti ügyekkel, különösen azokkal az intézkedésekkel, amelyeket a Kiegészítő Szabályzat tanügyi és kulturális vonatkozású rendelkezéseinek előkészítése tesz szükségessé. Az ülés határozatából az Országos Iroda részletes statisztikai kérdőíveket fog szétküldeni a hitközségekhez, amelyek alapján tiszta kép fog kialakulni a kongresszusi hitközségi hitéleti, kulturális és gazdasági helyzetéről. Elhatározta továbbá az elnökök ülése, hogy a statisztikai anyag feldolgozása és a Kiegészítő Szabályzatban létesített Országos Oktatásügyi és Közművelődési Tanács munkatervének előkészítése szakférfiak bevonásával már most meg fog kezdődni, ami által lehetővé válik, hogy ez a nagyfontosságú új szerv annak idején minden zökkenő nélkül megkezdhesse működését.

Igen részletesen foglalkozott az ülés a zsidó ifjuság problémáival és zsidó vallásos szellemben való megszervezésének kérdésével. Határozatba ment, hogy az egyes községkerületek keretén belül az ifjúsági egyesületek és alakulatok működésének megfelelő irányítása céljából külön bizottságok fognak létesülni, amelyek állandó érintkezésbe állanak majd a hitközségekben működő ifjúsági szervezetekkel. Addig is, amíg a Kiegészítő Szabályzat jóváhagyása után az Országos Oktatásügyi és Közművelődési Ta-

nács megkezdheti működését, a legfőbb irányítás az Országos Irodából fog történni.

Az ülés kimerítően megvitatta a zsidó főiskolai hallgatók helyzetét és segélyezésének jövőbeli alapelveit. A segélyre szoruló ifjak támogatása az Omike bevonásával kidolgozandó tervezet szerint fog történni, amelyet a kerületi elnökök ülésének felhatalmazásából az Országos Iroda meg fog küldeni az egyetemi városokban működő és az összes nagyobb hitközségeknek.

Foglalkozott az ülés a hitközségi alkalmazottak nyugdíjügyével is. Tekintettel arra a körülményre, hogy a jelenlegi gazdasági viszonyok nem engedik meg egy országos nyugdíjintézet létesítését, az ülés felhatalmazta az Országos Irodát, hogy a hitközségi alkalmazottak csoportos életbiztosítása tárgyában a kezdeményező lépéseket tegye és a szükséges kérdőíveket a hitközségeknek és az alkalmazottaknak megküldhesse.

Végül felhatalmazást kapott az Országos Iroda elnöke arra, hogy tekintettel a magyar zsidóság és a kongresszusi szervezet számos megoldásra váró, nagyfontosságú kérdéseire, az erre alkalmasnak vélt szakférfiakat tanácskozási joggal esetenként meghívassa a községkerületi elnökök ülésére.

50 ÉVES SZOLGÁLATI JUBILEUM. Kohn Rudolf a „Kohn Arnold sirkőkészítő cég“ üzletvezetője, most ünnepelte a cégnél eltöltött 50 éves alkalmaztatásának évfordulóját. Az ünnepelt ritka tisztességes, szorgalmas iparos, aki e mellett nagy tudású hithű zsidó. Ez alkalomból egyrészt a Kereskedelmi Minisztérium, másrészt az Országos Iparegyesület is magas kitüntetésben részesítette és mi is főleg azért emlékezünk meg a ritka évfordulóról, mert a mai világban nem igen található olyan szerény és szorgalmas jó zsidó, aki mint alkalmazott 50 évi munkásságra oly büszkén tekinthet vissza, mint a jubiláns.

RABBI VÁLASZTÁS. A Pécsi izr. hitközség által meghirdetett h. rabbi állást: dr. Krémer Móric rabbi foglalta el s július 1-én megkezdte működését.

A Mikéfe új zsidó tanoncotthont épít

A Magyar Izr. Kézmű és Földmívelési Egyesület július 1-én tartotta 93-ik évi rendes közgyűlését a Pesti Izr. Hitközségnek ez alkalomra a növendékek által feldíszített közgyűlési termében, mely zsufolásig megtelt az egyesület tagjaival és pártfogóival. A közgyűlésen képviseltette magát a m. kir. Földmiv. és Erdészeti minisztérium, az Orsz. Izr. Iroda Stern Samu udv. tanácsos elnökkel és Szántó Jenő alelnökkel, a Pesti Izr. Hitközség Stern Samu elnökkel, Eppler Sándor főtitkárral és dr. Csergő Hugó főjegyzővel, a budai izr. hitközség dr. Kriszthaber Adolf elnökkel, a szolnoki izr. hitközség dr. Mandel Sándor elnökkel, a kőbányai izr. hitközség dr. Kálmán Ödön főrabbiával, a nagykőrösi izr. hitközség Benedek György elnökkel, a nyiregyházi izr. hitközség dr. Bernstein Béla főrabbiával, és Bokor Zsigmond elnökkel, a Pesti chevra Kadisa Bánó Dezső előljáróval és dr. Endrei S. Henrik igazgatóval. A rabbikar részéről a fővárosiak közül: dr. Hevesi Simon vezetőfőrabbi, az egyesület díszelnöke és a vidéki rabbinárus élén: Dr. Lőw Imánuel, a szegediek tudós főrabbija, felsőházi tag volt jelen. Az Országos Iparegyesületet dr. Naményi Ernő igazgató és a Kereskedelmi és Iparkamarát Dembitz Gyula kormányfőtanácsos képviselte.

Dr. Stein Emil

elnök nagyhatású beszédében mindenekelőtt méltatta dr. Hevesi Simon díszelnök, Klein Gyuláné elnökasszony és a többi vezetőségi tagok nagy érdemeit, hálával adózott a lelkes adományozóknak és tagoknak, kik lehetővé tették az intézmények fenntartását. Ezután visszapillantást vetett a múltba, midőn egy teljesen eladósodott egyesületet vett át, ami a fejlődés és boldogulás útját állta. A fővárossal kötött ingatlancsere által az egyesület adósságaitól megszabadult. Felhatalmazást kért a közgyűléstől a cserébe kapott ingatlanok egészben, vagy részben való értékesítésére, valamint arra, hogy a Damjanich utcai, immár a

követelményeknek meg nem felelő tanoncotthon eladása esetén egy megfelelőbb épületet vásárolhasson erre a célra. A közgyűlés ezt nagy lelkesedéssel megszavazta. Kertész Ödön egyesületi igazgató ismertette az év eseményeit feltáró jelentést, beszámolva a pénzügyi eredményekről, az adományokról, a tanoncotthon és kertésztelep működéséről, megemlítve azt is, hogy a kertésztelep résztvett az Országos Magyar Kertészeti Egyesület jubiláris virágkiállításán és a kiállítás vezetősége aranyéremmel tüntette ki az egyesületet. A jelentéshez hozzászólt

Stern Samu udvari tanácsos,

ki kijelentette, hogy a Mikéfe léte és fennmaradása dr. Stein Emil személyéhez van kötve és hogy az Országos Izr. Iroda és a Pesti Izr. Hitközség az ifjúság elhelyezkedési akciójához be akarja kapcsolni a Mikéfét. dr. Rusznyák Samu az egyesület buzgó jogtanácsosa köszönettel fogadta az elnök hálás elismerését ez évi munkásságáért, de kijelenti, hogy a telekügyben csak szerény segítője volt a páratlan munkát végző elnöknek. Dr. Friedmann Ignác kormányfőtanácsos, a propagandabizottság elnökének.

Dr. Stein Emil iránti szeretet kifejezéseken alapítvány létesítését

indítványozta, melyre ő első tételként 500 pengőt ajánlott fel. A felajánlást az elnök nagy köszönettel fogadta, azonban felkérte a közgyűlést, hogy ez a Székely Bertalan-féle alaphoz csatoltassék. Dr. Deutsch Ernő, az egyesület legrégebbi és a szociális munkában példát mutató vezetőségi tagja, dr. Stein Emil nagyértékű munkásságának kidomborítása mellett kiemelte annak hű munkatársa: Kertész Ödön egyesületi igazgató érdemeit is, a közgyűlés elismerését javasolja részére. Dr. Hevesi Simon a vezetőség háláját fejezte ki, Gedeon Andor, a Pesti Izr. Hitközség és a Chevra Kadisa fokozottabb támogatását kérte. Mindezen felszólalások lelkes hatást eredményeztek. A mérleg elfogadása után tisztujítás volt. A

régi tisztikar megválasztása mellett a megüresedett alelnöki tisztségre Komját Ernőt választotta meg a közgyűlés. A hölgybizottság éléről nagy elfoglaltsága miatt lemondott Vészi Józsefné elnökösszony helyébe a páratlan agilitásu

Dános Lászlónét,

az ugyancsak megüresedett pénzügyi bizottsági elnöki tisztségre Gedeon Andort és a kertészeti végrehajtó-bizottság elnöki tisztségére az évtizedek óta ez intézményért fáradozó Fried Ignácot választotta meg a közgyűlés. Vészi Józsefnét, aki évtizedeken át nagy szeretettel dolgozott a Mikéfe árváiért, a közgyűlés nagy lelkesedéssel a hölgybizottság diszelnökévé, dr. Fried Adolfnét pedig negyedszázados munkásságának elismeréséül örökös tiszteletbeli taggá választotta meg. A jövő évi költségvetés elfogadása után a mindvégig ünnepélyes lefolyású közgyűlés dr. Stein Emil elnök buzdító zárószavával végződött.

✱

A Szombat Nagytekintetű Szerkesztőségének, Budapest. A Magyar Izr. Kézmű és Földművelési Egyesület f. évi július 1-én tartott közgyűlésének határozatából hálás köszönettel adózunk a Nagytekintélyű Szerkesztőségnek egyesületünkkel szemben tanúsított ama nemes készségéért, mely lehetővé tette azt, hogy jótékonycélu intézményeinkre vonatkozó közleményeinket nb. lapjukban közölték. Amidőn ezt a Nagytekintélyű Szerkesztőséggel van szerencsénk közölni, kérjük, fogadják úgy a magunk, valamint szegénysorsú és árva védeenceink mély háláját és bensőséges köszönetét. Intézményünket és annak árváit a Nagytekintélyű Szerkesztőségnek további kegyes pártfogásába és jóindulatába ajánlva, vagyunk kiváló tisztelettel és igaz nagyrabecsüléssel: A Magyar Izr. Kézmű- és Földművelési Egyesület Igazgatóválasztmányá, Stein Emil dr. elnök, Klein Gyuláné társelnök, Kertész igazgató.

RADIUS FILMSZINHÁZ, Nagymező utca 22—24. Telefon: 22 0—98. Előadások kezdete 3. 5. negyed 8, fél 10 órakor.

Az orth. központi bizottság háromnapos ülésese

Nagyfontosságú tárgyban ülésezett az Orthodox Központi Bizottság e hó 22-én, 23-án és 24-én. Az ülés napirendjén az *orthodoxia szervezeti szabályzatainak kiegészítése* szerepelt. Az ülésen úgyszólván az összes központi bizottsági tagok megjelentek. A főrabbi tagok részéről *Strasser Salamon* debreceni, *Teitelbaum* Naftaly nyirbátori, *Kohn* Farkas csornai, *Snydera* Bernát győri és *Bródi* Emánuel nagykállói főrabbi, a világi tagok részéről óbudai *Freudiger* Ábrahám m. kir. kormányfőtanácsos, óbudai *Freudiger* J. Lipót m. kir. kormányfőtanácsos, *Korein* Dezső, *Klein* Márkusz (Budapest), *Bernfeld* Samuel, *Krausz* Mór (Debrecen), *Steiner* Vilmos (Pápa), *Mandula* Mór (Miskolc), *Németi* Sándor (Nyiregyháza), *Kornitzer* Salamon (Szerencs) és *Berger* Benő (Ujpest) jelentek meg. Az ülésen *Kahan-Frankl* Samu központi irodai elnök elnökölt és a Központi Iroda részéről részt vettek még *Frankl* Adolf felsőházi tag, örökös tiszteletbeli elnök, *Hartstein* Lajos ügyv. elnökhelyettes, dr. *Reiner* Imre jogtanácsos.

Kahan-Frankl Samu elnök a napirend tárgyalása előtt mély megilletődéssel emlékezett meg arról a nagy veszteségről, amely a bizottságot az utóbbi ülés óta *Rosenbaum* Lipót tállyai főrabbi és *Friedmann* Herman központi bizottsági tagok elhunytával érte. Kiemelte kiváló személyi képességeiket az orthodox zsidóság érdekében kifejtett nagy és értékes munkásságukat. A központi bizottság tagjai nagy megindultsággal hallgatták az elnök megemlékezését és elhatározták, hogy az elhunyt kiváló tagok emlékét jegyzőkönyvben örökítik meg.

Ezután a napirendre tértek át.

Az új *Kiegészítő Szabályzat-tervezet rendelkezéseinek* megvitatásában az összes bizottsági tagok élénken részt vettek. A bizottsági tagok több kiegészítő javaslatot tettek és úgy döntöttek, hogy a megfelelően kiegészített javaslatot még az *augusztus havában egybehívandó országos képviselősi ülés elé terjesztik tárgyalás végett*. Ezen a tárgykörön kívül, amely a tárgyalás idejének legnagyobb részét igénybe vette, élénk megvitatásra került a *vasárnapi munkaszünet* kérdésében legutóbb kiadott rendelet is. Fájdalommal mutattak rá az összes tagok azokra a *súlyos hátrányokra*, amelyeket a szombat-tartó orthodox zsidó kereskedőknek az új záróraszigorítás okozott. A legsúlyosabb helyzetbe a megyei városok orthodox kereskedői kerültek, továbbá azok, akik olyan törvényhatósági városokban laknak, ahol eddig a teljes vasárnapi munkaszünet még be-

vezetve nem volt. A bizottság megaláztatással vette tudomásul a Központi Iroda vezetőségének részletes jelentését azokról a személyes eljárásokról és írásos előterjesztésekről, amelyeket a teljes vasárnapi munkaszünet megakadályozása érdekében kifejtett. Tudomásul vette az Irodának azt a bejelentését is, hogy a legnagyobb nyomattal fog eljárni továbbra is azoknak a sé-

relmeknek lehető orvoslása érdekében, amelyek az orthodox kereskedőket egzisztenciájukban érték. Az amugyis súlyos anyagi válsággal küzdő hithű kereskedőkről mindenképp el kell háritani ezt a rendkívüli károsítást, amely a záróra új rendezésével kapcsolatban őket érte. Letárgyaltattak még a napirenden szerepelt folyó ügyek. A gyűlés július 24-én este 8 órakor ért véget.

Szegény ember a zsidó kórházban és a közkórházban

Lengyel István barátom a nyilvánosság előtt sérelmezi, hogy pártfogoltját, egy szegény zsidó embert nem vettek fel a pesti hitközségi kórházba; napi két pengő ápolási díjat kértek tőle, erre azután összeköttetésbe lépett egy közkórházzal, ahova a szegény ember minden további nehézség nélkül bejutott. A cikk egészen fotografikus hűséggel vetíti le a helyzetet, sok az igazság benne, de még több a — féligazság.

Nézzük csak: az igaz, hogy szegénységi bizonyítvány alapján felvesznek mindenkit a közkórházba, ha üres ágy van. De az is igaz, hogy olyan ember, akinek iparendelvénye van, aki még meg van adóztatva, az bármilyen rosszul is megy az üzlete, az ipara, nem kaphat szegénységi bizonyítványt. Mit jelent ez? Azt, hogy az a budapesti kispolgári zsidó réteg, amely a hitközség tagjainak zömét alkotja, a kis és középkereskedők, a kisiparos, csak akkor kerülhet be a közkórházba, ha a teljes ápolási díjat fizeti. A közkórházi felvételnél nincs engedmény, hanem vagy van szegénységi bizonyítványa a betegnek s akkor nem fizet semmit, vagy ha nem kaphat szegénységi bizonyítványt, akkor teljes díj fizetésére van kötelezve. A budapesti zsidó kispolgár, tehát az igazi szegény ember, nem kaphat ingyenességet közkórházban és ennek a rétegnek igazán nagy jótéteményt jelent, ha a hitközség kórházában három-négy pengőért elhelyezkedést nyerhet a szokásos hat pengő helyett.

Lengyel István barátom betegének ápolási díját a főtitkár két pengőre engedte le. De ő ezzel nem volt megelégedve. Mondok erre egy keleti anekdotát Abdul-rachmonesről és a furfangos Ibn

Gannev-ről. Abdul egyszer általánosan irigyelt kitűnő lován halad az uton és egy nyomorék embert lát a porban, aki könyörög neki, hogy vegye föl a lovára. A jószívű ember leszáll a lóról, hogy felsegítse a nyomorékot, de akkor a rokkant felugrott a lóra és tovább vágta. Kiderült, hogy barátunk szomszédja, Ibn Gannev ezt a trükköt választotta a ló megszerzésére. A megcsalt ember utána kiabál: Barátom, állj meg egy percre! A kópé megállt és gunyosan néz rá, megkérdezi, hogy mit akar, azt mondja neki: „Egy kérésem van hozzád, ne mondd el senkinek az esetet, nehogy az embereknek elmenjen a kedvük attól, hogy a porban fetregő szegényekkel törődjenek.” Fabula docet: ha Lengyel István betegét két pengőért akarták felvenni, tudja meg, hogy igazán kivételes megtiszteltetésben részesült és ne mondja el senkinek, nehogy az illetékeseknek elmenjen a kedvük máskor ilyen nagy kedvezmények adásától a várható nagy megrohanás miatt. Hisz azt sem szabad elfelejteni, hogy a közkórház kedvezmény-mértékét nem lehet a hitközségi kórházra alkalmazni. A közkórház a beteget szegénységi bizonyítvány alapján nem a maga terhére, hanem a betegápolási alap terhére veszi fel, mely az adófillérekből, Lengyel István barátom adófilléreiből is, tevődik össze. A zsidókórház pedig kedvezményt vagy díjmentességet teljesen a hitközség terhére ad, amely eddig is súlyos ráfizetéssel tartja fenn a kórházat és hogy a hitközségi kórház deficitje megszüntetésére anyagi kényszereszközök nem állnak rendelkezésre.

Ez a két pengős ápolási kedvezmény értelmének a másik oldala. **Dr. R. M.**

Furcsaságok a felekezeti sajtóból

„Az Egyenlőség“ közlése szerint Schreiber pozsonyi orthodox főrabbi latin nyelvű táviratban köszöntötte a prágai katolikus kongresszus egyik kiváló résztvevőjét Verdier francia bibornokot. Ezzel szemben az igazság az, hogy a latin táviratot dr. Funkel Sámuel neológ főrabbi küldötte. Laptársunk tehát neológ tollakkal akarta ékesíteni az orthodox főrabbit. Fordított Bileám esettel állunk szemben; áldás helyett káromlás. Mert odaállítani az orthodox főrabbit mint latin sürgöny küldőt, az körülbelül olyan, mint ha valaki megírná, hogy a szatmári chaszid-rebecen a legutóbbi nőegyleti bálon a hitközségi elnökkel rumbát táncolt. Mert értsük meg: latin sürgönyöket küldeni szép dolog, rumbát táncolni szintén szép, de attól függ, hogy ki teszi.

II. Elhunyt Fischer Ede a világháboruban Bukovinát védő legendás hírű katoná. Az erdélyi orthodox Ho-emesz az (Igazság) elparentálja mint igaz hitű konzervatív zsidót. A Neue Freie Presse szerint azonban egyházi pompával ment végbe a temetés, Innitzer bibornok közreműködésével. Most kinek higyjünk. Azt hisszük, hogy mégis csak a Presse írta meg a Ho-emeszt már csak azért is, mert a szóbanforgó orthodox lap szerint ezidén pénteken lesz Tamuz böjtje. Ha a mai orthodox szerkesztők nem is tartják meg már az előirt böjtöket, annyit mégis lehetne tudni, hogy Tiso-beow nem eshetik péntekre, ennek következtében a pontosan három hét előtti Tamusz 17. szintén nem.

III. Egy Beregszászon megjelenő magyar nyelvű szélsőséges orthodox politikai lap legutóbbi vezércikkében elmélkedik az „ötödik parancsolat“ címen. Azt hangoztatja, hogy ennek az értelmében nem szabad még szóban sem gyilkosságot elkövetni. Ebből az látszik, hogy jámbor kartársunk a tíz igében a keresztény egyház beosztását követi, mert hisz a hagyományos zsidó beosztás szerint az ötödik parancsolat a szülők tiszteletéről szól,

amit egy ilyen jámbor lapnak tudni kellene.

IV. A frankfurti központi orthodox orgánumban az „Israel“ azt írja, hogy a berlini Prinz-eset, amikor a hitközségnek foglalkoznia kellett dr. Prinz rabbi politikai állásfoglalásával megismétlődött Budapesten. Nevezett lap dr. Hevesi Ferenc politikai tevékenységét második Prinz-esetként tárgyalja és megírja, hogy az egyik ujság azt javasolja, hogy ilyen ügyekben döntenie kellene egy világiakból és rabbikból álló vegyes bizottságnak. Mindebből azt látjuk, hogy a frankfurti lapnál van valaki, aki pontosan átolvassa a „Szombat“-ot, hisz az egész fejtegetés reprodukálása a Szombat múltkori vezércikkének. Természetesen a Szombatot nem említi, és épen ezért a Szombat nemeselelkűen bosszút áll és igenis megnevezi az Israelit-ot.

V. Egy ungvári magyar nyelvű lap önmagától értetődőleg közli, hogy Shakespeare a Shylock nevet azért választotta, mert ez a szó a régi angol nyelven pajeszt jelöli. Ezt a megjegyzést tisztelt lap-kollegám egyedül csak a Szombatban olvashatta. (Megjegyzendő, hogy barátom dr. Richtmann Miksa le is szolt engem ezért a megjegyzésért és rámutatott arra, hogy a Genézis elején a 11. fejezetben egymás mellett szerepel a Selach és „Jiszko“ név tehát a „Velencei kalmár“ két főhősének a neve.)

MEZEI REZSŐ AZ ANGOL-MAGYAR BANK ALIGAZGATÓJA. Az Angol-Magyar Bank igazgatósága legutóbbi ülésén dr. Mezei Rezső cégvezetőt aligazgatóvá léptették elő. Mezei Rezső előléptetése révén a legfiatalabb bankigazgatók sorába lépett, akinek kinevezése úgy gazdasági, mint társadalmi körökben nagy örömet keltett. Mezei dr. a fiatal generáció egyik legképzettebb és legtehetségesebb tagja.

Fleissig Sándor 25 éve az Angol-Magyar Bank élén

Az Angol-Magyar Bank igazgatósága és felügyelőbizottsága meleg ünneplésben részesítette az intézet elnök-vezérigazgatóját: Fleissig Sándort, abból az alkalmából, hogy 25 évvel ezelőtt mint ügyvezető-igazgató lépett az intézet szolgálatába és 10 évvel ezelőtt vette át a legfelsőbb üzletvezetést. Az igazgatóság legrégibb tagja, Ottlik Iván v. b. t. t. nyug. államtitkár, a külföldi igazgatósági tagok nevében Sir Peter Bark volt orosz pénzügyminiszter, a felügyelőbizottság nevében pedig Marenzi Ferenc gróf üdvözölte Fleissig Sándort. Az Angol-Magyar Bank ügyvezetősége és tisztviselői karaként Kálmán Henrik vezérigazgató üdvözölte Fleissig Sándort. Az üdvözlésekre Fleissig meghatottan mondott köszönetet.

FUCHS VILMOS ÉS NEJE EZÜSTLAKODALMA. Ünnepeles és bensőséges keretek közt ünnepelte Fuchs Vilmos, a Janina rt. vezérigazgatója és felesége született Geiger Evelin, a VIII—IX. ker. Nőegylet társelnök-asszonya, az Omike, Minosz és még számos jóléti intézmény vezető tagja, — házasságuk 25-ik évfordulóját. Fuchs Vilmosné önzetlen és áldásdus működése közismert, így természetes is az a páratlan népszerűség, mely őt övezi. Az ezüstlakodalmas pár városligeti villája július 14-én zsúfolásig megtelt gratulánsokkal. Dr. Hevesi Simon vezető főrabbi köszöntötte elsőnek a jubilánsokat, majd Baracs Marcelné és Rosenberg Sándorné gratuláltak egyesületeik nevében. Megható jelenet volt, mikor Grosz Erzsébet köszöntötte Fuchs Vilmosnét a Páva-utcai menzán étkező gyermekek nevében.

A VÁROSMAJORI ORTH. ZSIDÓ KÓRHÁZ VEZETŐSÉGE Dr. Ernst Zoltánt véglegesítette. Dr. Ernst Zoltán 1892-ben Győrött született. 1915-ben avatták Budapesten. Azóta a Bálint-klinikán, majd a Herzog-klinikán tanársegédi minőségben az egyik betegosztályt vezette. Sokirányú tudományos munkásságot fejtett ki úgy a hazai, mint a külföldi szaklapokban. Körülbelül hetven tudományos munkája jelent meg. Bálint professzorral együtt írt műve a cukorbetegségről orvosi körökben jól ismert. A sárgaságra vonatko-

zó munkái az orvosi irodalomban nagy elismerést vívtak ki. Ugyanezen vizsgálatát 1924-ben a Korányi-díjjal tüntették ki. 1926-ban a Rockefeller-alapítvány Amerikába küldötte a cukorbetegség tanulmányozására. 1931 óta, mint belgyógyász főorvos az orthodox kórházban működik, amely állásában most véglegesítették.

DR. GROSSZMANN ZSIGMOND: A PESTI ZSIDÓ GYÜLEKEZET ALKOTMÁNYÁNAK TÖRTÉNETE. Grosszmann főrabbi újabb könyvvel gazdagította a magyar-zsidó forrásmunkák számát. 1783-tól napjainkig megírja a pesti zsidóság alkotmányának történetét, olyan kitűnő stílusban és sokszor riportszerű eleven líktetéssel, hogy a hatalmas adattömeg egy pillanatra sem válik unalmassá és mindvégig leköti az olvasó érdeklődését. A kitűnő munkát mindenkinek el kell olvasni, akit érdekel, hogy a maroknyi „Pesther Juden“-ből, hogyan fejlődött ki a Pesti Izraelita Hitközség hatalmas szervezete és kitűnően felépített alkotmánya. **Gy. L.**

A REMÉNY EZÜSTKÖNYVE. Nagyon tetszetős formában, szép kiállításban jelent meg a „Remény“ ezidei Ezüstkönyve, amelyben a XVIII. sz. zsidó Ludas Matyijának, Hersch Osztopolernak csinyjei és tréfái szerepelnek. A Remény kitűnő könyvét, a nagyon nivós és egyetlen zsidó ifjusági folyóirat előfizetői ingyen kapják meg.

PÁLYÁZAT.

Az Ujpesti Izr. Hitközség pályázatot hirdet

KANTOR-METSZŐI ÁLLÁSRA.

Pályázhatnak 35 évnél fiatalabb egyének, kik a következő munkálatokat ellátni képesek: barom- és baromfivágás, tóraolvasás és előimádkozás, mohéli-tiszt, a templomi énekkar betanítása és vezénylése. Ha a fenti képesítések közül csupán egy hiányoznék, az illető pályázhat, amennyiben kikötött záros határidőn belül e hiányt nálunk pótolja. Írásos kérvényeket jelen pályázat megjelenésétől számított 10 napon belül a hitközség előjáróságához kell címezni és okmányokkal, meg működési bizonyítványokkal kell felszerelni. Költséget csak a megválasztottnak térítünk meg. **Az előjáróság.**

LINETZKI BERNÁT MEGGYÓGYULT. A Dohány-utcai templom népszerű fő-kántorát, Linetzki Bernátot, felgyógyulása alkalmából a hívek százai keresik fel lakásán és adnak kifejezést örömeiknek, hogy újra hallgathatják majd a templomban és gyönyörködhetnek hangjában.

DR. BAKONYI LÁSZLÓ, az Izr. Orsz. Iroda főtitkára, rendkívül érdekes brosurát adott ki, amely a közoktatásügyi igazgatás újjászervezéséről szóló törvényjavaslatot ismerteti. A brossura mindazok számára, akik ezzel a kérdéssel foglalkoznak, alapvető és lényegpótló munka. Dr. Bakonyi László, a kiváló jogász ezzel a brossurájával komoly és alapos munkát végzett.

HÁZASSÁG. Rottmann Szidi, a Pesti Izr. Hitközség népszerű és közszeretben álló tisztviselőnője június 7-én tartotta esküvőjét a Rombach-utcai templomban dr. Maros Imrével. A fiatal párt a pesti zsidóság elhalmozta szerencsekivánataival.

A MISKOLCI IZR. TANITÓNÓKÉPZŐ-INTÉZET most másodizben tartott képesítő vizsgálatokat, a múlt évihez méltó nagyszerű eredménnyel. Oklevelet idén 29 tanitónó kapott, köztük 5 református vallású. A vizsgálatokon elnöklő Szemerédi János, pápai áll. igazgató, megállapította, hogy az intézet büszke lehet a szinte páratlan sikerre, amelyet a nagyszerű felkészültségű jelöltek vizsgálati eredményeztek. A ref. egyház részéről Pósa Péter esperes. püspöki biztos mondott köszönetet az egyházkerület és a képesítettek nevében az intézetben 5 éven át tapasztalt szeretetért. „Gyermekeink — mondta — itt nem vendégek voltak, hanem igazi otthonra találtak.” A héber tárgyak min. biztosa Mandula Mór kultuszelnök volt, kinek beszéde a felekezettel szemben fennálló kötelezettségekre hívta fel az élet útjára lépő tanitónókat. Az okleveleket meghirdető ünnepélyt dr. Serbu Adolf igazgató záróbeszéde fejezte be.

A PESTI IZR. HITKÖZSÉG LEÁNYGIMNÁZIUMÁNAK ÉRTESEITŐJE. Wirth Kálmán, a zsidó leánygimnázium igazgatójának szerkesztésében, mint azt már a

mult számunkba jeleztük, megjelent az intézet 16-ik évfolyamának értesítője. A csinosan és nagy gondal összeállított könyvből örvendetesen állapíthatjuk meg a kitűnő hírű iskola állandó fejlődését. Az előmeneteli táblázatokból kiviláglik, hogy az intézet tanári karának fáradozása és buzgalma méltó eredménnyel mutatkozik meg a növendékek érdemjegyeinél. A zsidó leánygimnázium vezetősége és tanári kara hivatása magaslatán áll és az elért fényes eredménnyel öregbíti az intézet minden vonalon kivívott jó hírnevét és népszerűségét.

CSECSEMŐ-, GYERMEKGONDOZÓ- ÉS ÁPOLÓNŐI TANFOLYAM. A Pesti Izr. Nőegylet által fenntartott tanfolyam IV-ik évfolyama f. év szeptember 15-én kezdődik. Felvétetnek 18—30 év közötti feddhetetlen előéletű izr. vallású, intelligens egészséges leányok és gyermektelen asszonyok, akik minimálisan négy középiskolát végeztek. Árvalányok, magasabb előképzettségűek és németül beszélők a felvételnél előnyben részesülnek. A tanfolyam célja, hogy az intelligens középosztály leányainak elhelyezkedési lehetőséget nyújtson. Az egy évig tartó tanfolyam elvégzése képesít gyermek-kórházi- vagy szanatóriumi ápolónői működésre, gyermekotthonok vezetésére, szociális munkára és főként, hogy mint képzett nurse-ök, csecsemőgondozónők — leendő „Weiss Alice nővérek” — magánházakban alkalmazást nyerhessenek. A felvételért július hó 15-ig a Pesti Izr. Nőegylet elnökségéhez címzett kérvényben kell folyamodni. Melléklendők: születési-, iskolai-, erkölcsi- és orvosi bizonyítványok. Azoknál, akik már más pályán működtek, eddigi alkalmaztatásukról szóló bizonyítványuk. A kérvénynek a „Csepeli Weiss Alice” — gyermekágyas otthonba küldendő. (VI. Bókay tér 4.) Ugyanott személyesen jelentkezhetnek hétköznap d. e. 9—10 óra között a tanfolyam vezetőjénél: dr. Fischer Bán Ilona kórházi főorvosnál. A növendékek kötelesek az intézetben lakni, de budapestiek — kivételes méltánylást érdemlő esetekben — mint bejárók is felvétetnek. Az ellátásért járó minimális önköltségi díjat meg kell fizetniük.

Feladv. szerkesztő és kiadó: Dr. KENÉZ-KURLÄNDER EDE, Budapest, VI. gr. Zichy Jenő u. 41.

Telefon: Aut. 27-1-35. — Az előfizetés ára: egész évre 30 pengő, egyszerű papíron 20 pengő.
Postatakarékszám: szám 1+760

Neufeld Zoltán (PANNONIA) nyomda. VI, Vörösmarty-uca 47a. — Telefon: 28-1-98.